

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

- MARIA AROSENIUS: Främmande hemslöjd och svenska funderingar.
EBBA LINDENCRONA: Mme de la Mothe Guyon. En karaktärsstudie från
1600-talet. I.
KERSTIN HÅRD AF SEGERSTAD: Bergstigen. Poem.
L. D—N: Den svenska kvinnan i vetenskaplig belysning. I.
Litteratur: F. E., Det gamla huset af GUSTAF JANSON. — Ur det verkliga
lifvet af J. BLICHER-CLAUSEN. — L. G., Kvinnans bibliotek.
Föreningsmeddelanden.
Hvad menas med socialt arbete?

Enastående

med hänsyn till sina egenskaper att verka direkt välgörande på den mänskliga organismen, såsom fördelande vid blodstockningar, lindrande vid fall af värk, sveda m. m. samt på samma gång vara det kraftigaste antiseptiska medel till att hålla sår rena och friska och häfva en mängd här- och hudsjukdomar vinner **SALUBRIN** för **hvert år allt större användning** till behandling af **yttre skador, lindrande af värk och hosta**, såsom **munvatten, till hudens och hårets vård** m. m. Salubrin tillbandahålles i Parfym-, Speceri- och Färgaffärer. Partilager hos **GEIJER & C:o, Stockholm.**

Nya Hushållsskolan.

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

Obs! Särskild matsal för fruntimmer.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

5 Regeringsgatan 5.

STUDENTER, äfven kvinnliga, som önska inträde på apotekarebanan, erhålla anvisningar till elevplatser, om de hänvända sig till Farmaceutiska fören. platsbyrå, Sthlm.

G. 10140.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad SJUKHEM,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46-48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter, nervsjuka och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.
Rikstel. 88 44. Allm. tel. 99 44.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå, 25 Tunnelgatan. — Allm. Tel. 82 11. Riks. Tel. 68 98.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötsel af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatsafdelning (Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatsafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatsafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatsafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatsafdelningen, underrättar Notariatsafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatsafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Nytt i bokhandeln!

Från **Evang. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition** hafva utkommit och finnas att tillgå hos alla bokhandlare följande nyheter:

Med **Gud.** Berättelser ur lifvet af *M. v. O.* Öfversättning från tyskan af *E. W—n.* Häft. 1 kr., kart. 1: 25.

På **Petershof.** Berättelse af *M. v. O.* Häft. 75 öre, kart. 1 kr.

Bibliotek för de unga. Ungdomsserien:

I. **Pontus Wikners barndom och ungdom** af Domprosten *J. A. Eklund.* 10 öre.

II. **Du skall blifva helbrägd.** Ett ord till unga flickor af *Frieda Ufer-Held.* Bemyndigad öfversättning af *E. W—n.* Häft. 30 öre.

III. **Död eller lif.** Berättelse af *Bachhofner.* Häft. 20 öre.

Ett hundra berättelser. Till Söndagsskolans tjänst, samlade och bearbetade af *L. L.* Berättelserna äro anknutna till *Bibeltexter för Söndagsskolan.* Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2 kr.

Predikningar af *Albert Lunde.* Ste-nografiskt upptecknade och öfversatta efter föredrag, hållna i Blasieholmskyrkan i Stockholm. Häft. 2 kr., med lösa pärmar 2: 50, inb. i klotb. 2: 75.

Nationen blöder. Ett upprop af *Axel Hofstedt.* 15 öre.

Böcker insända till Fredrika-Bremer-Förbundet juni—oktober 1905.

- K. W. Appelbergs boktryckeri**, Uppsala: I vår tids lifsfrågor, 9:e årgången, häft. 3.
- Albert Bonnier**: *Wester, Ellen*, Anna Elisabet Lindon. — *Uland, Ulrik*, Skärgårdsflirt. — *Kuylenstierna-Wenster, Elisabeth*, Lifvets röster. — *Norrvall, Nella*, »Giffta sig för pengar...» och andra berättelser. — *Blicher-Clausen, J.*, Ur verkliga lifvet. — *Wahlenberg, Anna*, Två slags folk. — Verdandis småskrifter N:o 124—129.
- Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition**: *Lunde, Albert*, Predikningar, häft, 1—5. — *Hammarsten. Fr.*, Huru gör du? Predikan. — *Stolker, James*, Frestelse, Ett ord till de unga. — *Ufer-Held, Frida*, Du skall bliwa helbrägd. — *T—r, A.*, Vid afgrundens rand. — *Pearse, M. G.*, Guld och rökelse. — *Vollmar, A.*, Ett tungt arbete. — *Eklund, J. A.*, Pontus Vikners barndom och ungdom. — *Hofstedt, Axel*, Nationen blöder! — *M. von O.*, På Petershof. — Med Gud. — *Berggren, O.*, Hörnstenen, Föredrag. — *Bachhofner, A.*, Död eller lif. — *L. L.*, Ett hundra berättelser till söndagsskolans tjänst. — *Isolé, Eva* Becker. — *Luther, Martin*, Utläggning af Petri första bref. — *Kolmodin, A.*, Upp till helig strid!
- Förlagsaktiebolaget Helios**: *Oker-Blom, Max*, För föräldrar och uppfostrare.
- Hugo Gebers förlag**: *Gerhard, Adèle*, En pilgrimsfärd.
- Gieerupska universitetsbokhandel**: *Isberg, Hagbard*, Det oäkta barnets rätt.
- Gyldendalske boghandel. Nordisk forlag**: *Lie, Erik*, Gerda Wolmer. — *Jensen, Thit*, Martyrium. — *Prydz, Alvide*, Akkorder.
- P. A. Norstedt & Söner**: *Odhner, C. F.*, Sveriges politiska historia under Gustaf III:s regering. — Heimdals folkskrifter N:o 85, 86.
- Bokförlagsexp. Puritas**: Kvinnans fysiska träning enligt japansk metod.
- Wahlström & Widstrand**: *Lundh, Nils Wilhelm*, Ljunghuset. — *Dahlgren, Lotten*, Ransäter. — *Öberg, Hugo*, Sonen, 2:a uppl. — *Radziwill, Catherine*, Minnen ur mitt lif. — *Ostwald, W.*, I kemiens förgårdar, II, 4. — *Melcher, Carl*, och *Delling, Tor*, Vägen, Skriftserie 1—3. — *Lagerbielke, Lina*, Musikerbiografier, II. — *Tooley, Sarah A.*, Florence Nightingale.
- G. W. Wilhelmssons förlag**: *Hård af Segerstad, Sigrid*, Stadsbons täppa. — *Lindhagen, Anna*, Om koloniträdgårdar. — *Stjernstedt, Georg*, Den svenska kvinnans rättsliga ställning, 2:a uppl.
- Enskildt sändning**: *Wikmark, Elon*, Die Frauenfrage des schwedischen Bürgertums.

Främmande hemslöjd och svenska funderingar.

På utställningen af dalaslöjd i Leksand sommaren 1904 råkade undertecknad sammanträffa med en engelsktalande turist, som önskade litet tolkningshjälp i och för afslutande af en handel med tjänstförrättande kullan. Då vi därefter följdes åt genom utställningsrummen och jag bemödade mig att med tillbörlig nationell blygsamhet åhöra de sällan uteblifvande entusiastiska loforden öfver den svenska allmogeslöjden, kom den främmande att yttra något om ansträngningar, gjorda i senaste tid för att vidmakthålla och återupplifva »the Indian home art».

Jag lystrade genast till. Den indiske slöjdaren: metallarbetaren, träsnidaren, krukmakaren, guldbrodören och väfvaren, är ju öfver hela jorden mer och mindre känd genom sina händers dråpliga verk. Frågan om hans konstns vara eller icke vara inför den vesterländska kulturens påtryckning, hvilken fråga på ort och ställe står brännande på dagordningen, är sannerligen ägnad att lifligt intressera hvarje vän af konstskickligt arbete. Jag kastade mig genast in i ämnet, men hade knappt hunnit mer än uttala lord Curzons namn, då den främmande damen afbröt mig:

»Å, ni tänker på indierna», genmälde hon, »men jag menar våra indianer».

Så gick det då upp för mig, att min turistbekantskap var amerikanska, något, som alldeles icke framgått vare sig af hennes tal eller uppträdande i öfrigt. En smula besviken skyndade jag att vända tanken från österns mångsidigt rika konstprakt till pärlsydda mockasiner, bastmattor och korgar. På samma gång intogs jag af förvåning öfver att det rastlösa Amerika gaf sig tid till en så vansklig uppgift som att söka återupplifva ett döende folks döende handaslöjd. Amerika har emellertid gjort mer än det. Under de sista 10 å 15 åren har i flera af Förenta staterna utöfvats en ganska omfattande verksamhet till återupplifvande af den gamla nybyggarslöjden.

En längre artikel i »Bulletin of the Bureau of Labor» för november 1904 ger en intressant öfversikt af detta arbete, liksom ock öfver Amerikas insats i den rörelse, som lämpligast benämnes med sitt engelska namn: »The Arts and Crafts movement», om hvilken senare dock här icke skall talas.

Man kan gynna hemslöjden af många orsaker. Det finns de, som i densamma företrädesvis se ett historiskt arf att vårda, ett kulturelement att rädda åt samtiden och framtiden; det finns andra, som betrakta den öfvervägande ur den sociala nyttans synpunkt, såsom ett medel till arbetsförtjänst, i någon mån bidragande att kvarhålla befolkningen på landsbygden; andra åter — köpare eller säljare — som bragts till förtviflan af massproduktionens ödesdigra inverkan på varukvalitet och arbetssätt och som i hemslöjden såsom förebild och konkurrent se ett botemedel däremot. Slutligen finns det rena handarbetsentusiaster, ifrån en William Morris till sådana människor, som påyrka, att deras kokerska skall baka kaffebullarna sneda och vinda och helst äfven litet brända i ena kanten för att de icke skola verka bageri-industrivara. Längre kan man, synes mig, knappt gå i önskan att se verkligheten genom ett temperament.

Det är icke fritt, att icke alla dessa olikartade intresse-element skymta mellan raderna i redogörelsen för den verksamhet, som syftar till upplifvande af den amerikanska hemslöjden.

Att i och för sig underkasta en sådan verksamhet i ett främmande land och sättet för dess bedrifvande någon kritik, kan ju icke gärna komma i fråga. Redan det enkla faktum, att möjligheterna för hemslöjdens återuppl blomstring i närvarande stund knappt kunna sägas vara de samma i två länder i världen, talar däremot. Å andra sidan kan det väl aldrig annat än gagna hemslöjdens vänner öfver hela jorden att lära känna och jämföra de metoder till dess förkofran, som framvuxit ur de olika förutsättningarna.

Amerikas särställning i detta fall består ju däri, att emigranterna dit infört sina respektive hemlands olikartade slöjd, hvilken sedan, där den ej förkväfts i det nya landet, anpassats efter nybyggjarförhållanden och så fått sitt särskilda skaplynne, hvarjämte den på åtkilliga håll direkt påverkats af indianslöjden.

Hvad nu först denna vidkommer, så redogöres i den ofvannämnda artikeln för tre olika lokala grupper.

»The Mohonk Lodge» vid Colony, Oklahoma, har till ändamål att vara en arbetsstuga, en social samlingslokal och ett hem för de kringboende Cheyenne- och Arapaho-indianerna. Den slöjd, som här företrädesvis uppmuntras, är det gamla indianska pärlbroderiet på läder. Såväl genuina efterbildningar af gamla indianska artiklar tillverkas som föremål, där dessas stil anpassats för modärnt bruk. Till det förra slaget varor hänföras mockasiner, tobaks- och andra skinnpungar samt dräkter; till det senare sportskärp, tofflor, plånböcker, portmonnäer och bokpärmar. Institutet släpper till materialerna, och indiankvinnorna betalas kontant för sitt arbete. Föremålen säljas öfverallt i Förenta staterna, något har t. o. m. exporterats. Under året okt. 1901—1902 såldes för 4,000 dollars, hvaraf 2,600 utbetalades kontant till indianerna.

»The National Indian Association's departement of industries» uppmuntrar flere slag af genuin indianslöjd, särskildt korgflätning och lergodstillverkning men äfven väfning af filter samt spets- och pärlarbete. Bland Chitimachan-indianerna i Louisiana håller sällskapet på att återupptaga flätningen af ett slags för stammen egendomliga, dubbla korgar. Konsten var så nära utdöd, att den blott utöfvades af en enda gumma. De unga kvinnorna vägrade att lära sig den, emedan proceduren kräde filning af framtändefna för att därmed kunna klyfva rörkäpparna, men deras hvita lärare införde bruket af saxar, och nu sända 18 sådana unga kvinnor månatligen till New-York för 100 dollars värde korgar, hvilka ha rask åtgång i butikerna.

Pueblo-indianerna i Nya Mexico väfva filter af ull, som klippts, tvättats, kardats, spunnits och färgats af dem själfva, men som säljas genom enskilda hvitas eller föreningars bistånd.

Den betydande spetstillverkning, som under de sista 15 åren så småningom utvecklats bland indiankvinnorna i Minnesota och sedermera äfven i Wisconsin, södra Dakota, New-York, Californien och Nebraska har däremot ingen rot i nedärfd slöjd, utan är en skapelse af en miss Carter, diakonissa i den protestantiska episkopalkyrkan.

Inom nybyggarslöjden är det företrädesvis den textila, som blifvit föremål för upplifningsförsök, och inom denna hufvudsakligen tre, eller om man så vill, fyra grupper af föremål: coverlets, släta väfnader, lappmattor med flossakarakter och trasmattor.

Dessa coverlets, kiverlids eller kivers äro konstväfda bonader, ursprungligen, såsom af namnet framgår, afsedda till sängtäcken och tillverkade för det egna hemmets behof, nu af den köpande allmänheten använda till borddukar, portières etc. (Jämför våra egna skånska och dalabonader!) En tjockare kvalitet coverlets af tvinnadt garn tillverkas till mattor. — Botten utgöres af en slät oblekt eller hvit bomullsväfnad med fasoninslag af kulört, vanligen kypblått ullgarn. Äfven helyllna, dubbelväfda coverlets förekomma liksom ock (på beställning) sådana af enbart bomull.

Dylika bonader ha under de senaste åren, då intresset för deras bevarande blifvit väckt, i myckenhet påträffats i östra Kentucky och Tennessee, Vestvirginien, vestra delen af Virginien och Nord-Carolina samt, mera fåtaligt, i norra Georgia. Några prakt-exemplar härstamma från sydvästra Ohio. Här ha de annars förekommande geometriska mönstren ersatts af ett rikare motiv: löfrika grenar, bland hvilka fåglar sjunga och mata sina ungar.

Bland platser, där tillverkningen af coverlets återupptagits, må nämnas »The Log Cabin Settlement», nära Asheville, och »Allanstand Cottage», båda belägna i Nord-Carolina och båda centralanstalter för socialt arbete bland den omgifvande befolkningen. — Vidare »The Berea Fireside Industries», Kentucky, där reformarbetet delvis utgått från och grupperats kring Berea college; i Proctor och Hindman, båda äfvenledes i Kentucky, settlements, upprättade af religiösa samfund eller föreningar och i Russellville, Tennessee, på initiativ af enskilda.

Med lycklig praktisk blick för hvori hemslöjdens sanna styrka ligger, har man å dessa platser, undantagande i Russellville, med ens upptagit textilmaterialets beredning för hand allt ifrån början som mål för sin sträfvan. Ullen, som erhålles från traktens farmare, tvättas, kardas, spinnes, färgas och väfves antingen i själfva settlementen eller af deras arbeterskor i hemmen. Kardning för maskin förekommer dock här och där. Men äfven bomullsgarn af hemodlad och alltigenom eller till större delen handberedd bomull förekommer jämsides med fabriks-garnet. Detta är nu väl-förståendes något alldeles utanför den svenska textilslöjdens räckvidd. De flesta torde icke ens veta, att i Sverige någonsin spunnits bomullsgarn i hemmen. Så har dock varit fallet, om ock i ringa utsträckning, ty vid samma tidpunkt som bomullen började i större mängd hit införas, började ock vår textila fabriksindustri taga fart. (För kuriositetens skull kan nämnas, att undertecknad

äger en tyglapp, väfd 1823 i hennes farföräldrars hem och hvári inslaget enligt skriftlig anteckning utgöres af hemspunnet bomullsgarn).

Öfverraskande men tillika glädjande är, att dessa amerikanska konstväfnadscentra så beslutsamt återupptagit den svåra blåkypsfärgningen. Indigoblått är den förhärskande färgen i mönstret i de ofvannämnda coverlets, däreft krapprödt. För gult, brunt och grönt användes inhemska örter, löf och bark, som af färgerskorna själfva samlas, hvaremot indigo och krapp mestadels tillhandahålles dem genom den arbetsförmedlande anstalten. Öfver allt söker man motarbete anilinfärgerna genom att vägra till försäljning mottaga väfnader, hvári sådana nyttjats. Det vore synnerligen önskvärdt, att detta exempel från det praktiska stora landet i väster vunne efterföljelse bland våra egna hemväfverskor och särskildt, att man finge se försvinna ur marknaden dessa olycksaliga »påsfärger», hvilkas användning är lika tafatt som själfva namnet. — Artikeln omnämner något på sätt och vis än märkligare: en bomullstygfabrikant i Cincinnati, som skänker priser, afsedda för de bästa barkfärger, utställda på traktens marknader. (Om någon vill texta en tacksambhetsadress åt den mannen, så tecknar jag mig genast på namnlistan).

Jämte de gamla väfnadsmönstren har man ock upptagit deras af traditionen bevarade namn, af hvilka några, historiska, visa hän till Washingtons dagar och andra så sent som till tiden för inbördeskriget. Ett fåtal af dessa namn, gripet ur högen, må här anföras:

Double bowknot, Snowdrop, Young Man's fancy, Chariot wheels, Rattlesnake, Whig rose, Beauty of Kaintuck, St. Anne's robe, Orange peeling, Snail trail, Battle of Richmond, Washington's Plume (det sista egentligen ett gammalt broderimönster). Till jämförelse kan man ju här påminna sig några af de gamla svenska drällernas namn: Dubbla dukater, Klöfver, Kastkäppar, Riddarstjärnan, Lissabons stjärna, Citronen, Vandringsmannen, Spetsig kattfot, Natt och dag, Blockrosen, Fönstret.

Om det behöfliga åskådningsmaterialet funnes tillgängligt, skulle man ej osannolikt inom de begge respektive mönstergrupperna igenfinna transatlantiska kusiner.

Släta väfnader: bomulls- och halfylletyger, flanell och filter tillverkas å flere af de redan nämnda orterna. Af särskildt intresse är emellertid den bomullsväfnadslöjd, som bedrifves i Atta-

kapas-regionen i södra Louisiana af en koloni fransktalande farmare, afkomlingar af de år 1755 från Nya Skottland utvisade acadierna. Genom sin isolering från senare anlända emigranter ha de kommit att bevara ej blott sitt språk och många nationaldrag, utan ätven i viss mån en förgången tids seder och bruk. En stor del af den bomull, som odlas på deras farmer, kardas och spinnas alltjämt för hand och väfves på samma slags klumpiga väfstolar, som nyttjades af deras förfäder för halftannat århundrade sedan. Allt detta arbete, själfva odlingen af bomullen dock stundom undantagen, bestrides af kvinnorna bredvid deras andra husliga sysslor.

Före inbördeskriget var det vanligt, att sockerplantageägarna i södra Louisiana köpte kostymtyger af s. k. Attakapas cottonade, tillverkade af acadiske väfvare, hvilka sålunda fingo en lätt af-sättning för den tillverkning, som öfversteg det egna behovet. Med kriget upphörde denna efterfrågan, och härigenom hotades hela slöjden med undergång. Den har nu återupptagits genom initiativ af en mrs Leeds, som uppbringat den till den omfattning, att f. n. 25 å 30 familjer äro jämt sysselsatta med att effektuera beställningar å Attakapas cottonade, filter samt ett slags bonader af mjuk bomullsflanell, hvilka gå under benämningen »Evangelina-portiärer». Några invecklade mönster förekomma ej här, endast släta, randiga eller rutiga väfnader, och af färger — förutom något obetydligt rött — endast indigoblått. Mrs Leeds öfvervakar tillverkningen och förmedlar beställningar å varorna, hvilka af-sättes genom »The Christian Women's Exchange» i New Orleans.

Trasmattor ha väl hos oss af ålder betraktats såsom väfnads-slöjdens allmänaste, men därjämte allra lägsta alster, berättigade att existera genom sin praktiska egenskap af att på en gång vara en försörjningsanstalt för allt hemmets textilaffall och att erbjuda den billigaste möjliga golfbeklädnad. Milda försök att åt desamma gifva en mera herrskaplig skepnad ha med växlande framgång frestats af uppfinningsrika husmödrar på landet, till dess man en vacker dag fann på att helt och hållet dölja de miss-hagliga trasorna under en drällfasonerad yta af bomullsgarn i två färger. »De synas ej mer, men finnas där ändå». (En förädlad form af dessa mattor, den i våra hemslöjdmagasin förekommande, använder nu visserligen garn till osynligt inslag, men härmed äro ock försörjningsanstalten och den oerhörda billigheten borta.) — S. k. lappmattor, tillverkade af tygremsor, som stickas, virkas eller

på annat sätt trädas in i en gles underlagsväf, å hvilken de, af skurna eller i öglor, bilda en ruggig, flossa-artad yta, hörde förr till kategorien af de sorgliga hemslöjdsalster, som plägade vid dörrarna utbjudas såsom vinst i anonyma lotterier, ett näringsfång, hvarå öfverståthållareämbetets förordning om lotterikontroll omsider gjorde slut. Därmed måtte visst också lappmattetillverkningen själf ha afsomnat, ty på årtal vet jag mig icke ha sett något prof därpå.

Dessa bägge mattekniiker, af hvilka den senare fordom hade stambäll i Nya England, har af den amerikanska hemslöjdrörelsen med särskildt intresse upptagits till omhuldande och förädling. En af de viktigaste lokala grupperna af lappmattetillverkning är den af mrs Albee startade i bergstrakten kring Pequaket, Carroll County, New Hampshire.

Mattorna utföras på ett underlag af juteväf, hvarå mönstret först tryckes med stamp. Efter åtskilligt experimenterande med olika slags material för lapparna har man stannat för helylle fyrskaftad flanell, som inköpes i parti direkt från fabriken, innan det blifvit svafvelblekt och varmpressadt. Detta för färgningens skull. Flanellen färgas nämligen af slöjdarne enligt mrs Albees metoder och färgblandningar. Växtfärgerna har hon emellertid öfvergifvit på grund af svårigheten att erhålla dem. — Juteväfven uppspännes i bäge, och med en krok drages genom hålen däri de c:a 6 mm. breda flanellremorna upp i öglor, af hvilka de högre sedan klippas upp. Mattorna utföras i strängt stiliserade mönster, indianska motiv omväxlande med orientaliska mattmönster. Hvarje föremål märkes med namnet »Abnakee Rug» samt en af Abnaqui-indianhöfdingarnas totem.

Aflägg af mrs Albees slöjd är tillverkningen af »Cranberry Island Rugs», utförda af fiskarhustrur å öarne med ofvannämnda namn, Maine. — Efter liknande metoder tillverkas ock »Subbekashe Rugs» i Belchertown, Massachusetts.

»Sabatos rugs», tillverkade af befolkningen kring Center Lovell, Oxford county, Maine, under öfverinseende af mr och mrs Douglas Volk, utföras ej af tygremsor utan af hemspunnet ullgarn, och som mrs V. håller strängt på att varan bör vara uteslutande en produkt af handslöjd, har juteväfsbotten förkastats och ersatts af handspunnen och handväfd helylle entrenning.

Uteslutande växtfärger, särskildt kypblått, nyttjas. Mönstret får ej aftryckas på underväfven utan iplockas helst direkt efter

eskissen, eller, om den arbetande ej är nog skicklig härtill, upp-
 ritas det på fri hand på underväfvén för att undvika all fabriks-
 effekt. Såsom synes, måste resultatet af denna tillverkning bli
 en verklig flossamatta, ehuru tillvägagåendet är alldeles olika med
 det eljest brukliga, som är att *väfva* underväfvén samtidigt med
 att flossagarnet iplockas.

»The Mothers and Daughters' Industry», Plainfield, New
 Hampshire, har till sin specialitet trasmattorna, fastän utförda af
 för ändamålet inköpt hvit flanell, som sedan färgas i erforderliga
 färger.

Vi kunna icke här uppräknat alla de platser i Förenta Staterna,
 där den enskilda social-filantropiska verksamheten frambragt en
 likartad slöjd i större eller mindre skala, utan nöja oss med att
 tillsist nämna en, som för oss har särskildt intresse, nämligen den
 i Bethel Settlement, Minneapolis.

Trasmattor, tjocka yllemtattor och barnfiltar tillverkas här
 af skandinaviska kvinnor. Deras väfstolar påstås i primitivitet
 likna Navajoinianernas och bestå af föga mer än en rektangulär
 ram och en trampa(?)

Om arbetsorganisation och priser vid de olika orterna kunde
 åtskilligt vara att nämna, ifall utrymmet medgäfvé. Prissiffror,
 i och för jämförelse med de svenska, ha dock ett ganska relativt
 värde, då åskådningsmaterialet saknas. I allmänhet synas de täm-
 ligen högt tilltagna, då man tar i beräkning, att provisionsarvode
 sällan pålagts dessa varor.

* * *

Det har redan antydts, från hvilka håll impulserna till sträf-
 vandena utgått: från skolundervisningens representanter, från reli-
 giösa och sociala föreningar och deras missionerande utposter samt
 ej sällan från konstnärligt bildade sommargäster, som tillfälligtvis
 vistats i någon af de fordom slöjdidkande bygderna, och af hvilka
 somliga fattat ett sådant intresse för saken ifråga, att de gjort
 den till sin lifsuppgift. Alltså, från snart sagdt alla möjliga håll
 utom från folket själf. — Jag lämnar åt hvar och en att, där
 så passar sig, känna igen våra egna förhållanden i ofvanstående
 punkter.

Bildningens målsman ställes emellertid i våra dagar gentemot
 den nedärfda folkslöjden i en ganska vansklig ställning. Han

eller hon står där mer eller mindre såsom representant för den kultur, som just håller på att förändra lefnadssättet och upprifva betingelserna för slöjden. Och samtidigt blir hans predikan till stor del idel förbud: »Se ej, rör ej, smaka ej».

Våra uppfinningar ha onödiggjort den besvärliga handberedningen af det textila materialet, men resultatet blir hållbarhetens nedsättande; vår handel förser eder med färdiglagade färger, som i liflighet vida öfverträffa de gamla, ni samlade i skog och mark, men de hålla icke profvet; vår bildning har frambragt mönstertidningar och planscher och kännedom om all världens stilarter, men den stund I äten af detta kunskapens träd, inympen I dödens frö på eder egen konststil, som edra fäder skapat utan att veta därom. — Denna inkonsekvens i vår ställning förlamar oss, men kanske är det, djupare sedt, rätt så godt. Ty vi kunna väl varna för klippor och blindskär, bringa i ljuset bortglömda gamla tekniker, anordna föreläsningar och kurser — dessa det nya seklets ofelbara bildningsmedel — och vi kunna underlätta afsättningsmöjligheterna för den hemslöjd, som icke afser det egna behofvet, men till sist kunna vi dock endast såsom afvaktande åskådare stiga åt sidan och vänta på att det lif, som innebor i den gamla folkslöjden, skall efter en tid af hvila af sig alstra nytt lif enligt sina egna inneboende och svåråtkomliga lagar.

Maria Arosenius.

— * —

M:me de la Mothe Guyon.

En karaktärsstudie från 1600-talet.

I.

»*Madame de la Mothes Guyons lefnad och religiösa erfarenhet*», så lyder den svenska titeln på ett arbete om 500 sidor, författadt af Thomas Upham, professor i psykologi och etik vid Bowdoin College; under 1904 har denna digra bok införlifvats med den svenska öfversättningslitteraturen och antagligen funnit ganska många intresserade läsare. I företalet tillkännagifver mr Upham, att han anser »m:me Guyons historia och åsikter alltför värdefulla att gå förlorade; de tillhöra ej blott kyrkohistorien utan

äfven människoandens historia». — Säsom titeln och företalet angifva, är ju ofvannämnda arbete hufvudsakligen afsedt för den publik, som älskar att studera kyrkohistoria och grubbla öfver de teologiska spörsmålens växlingar. Men äfven ur kulturhistorisk synpunkt har en sådan bok mycket af intresse att bjuda. Med mycken klarhet visar den oss hvilka spörsmål, som under hjältinnans tidevarf ansågos brännande, och vi få en aning om det hjältemod, som visades af de många, hvilka voro martyrer för sin tro under de stora religionsstridernas dagar. Många af de frågor, som då syntes så betydelsefulla, att vapenmakt, statsmannabegåfning, lärdom och flammande vältalighet användes för att drifva dem framåt eller kväfva dem i grund, ja, samma frågor ha nu aldeles glömts bort eller åtminstone delvis skjutits åt sidan af den nya tidens kraf. Men trots det att forntid och nutid i många hänseenden sträfvar mot olika ideal, känna vi dock vördnad och medkänsla för dessa typer från svunna sekler, hvilka hällre offrade sin bekvämlighet, sin världsliga framgång, ibland t. o. m. lifvet än de förmåddes handla i strid mot den sanningens uppenbarelse de trodde sig ha fått mottaga.

I våra dagar talas det mycket om de insatser kvinliga personligheter möjligen kunna göra i det offentliga lifvet, när de där få säte och stämma. Det kan väl ej därför vara förmätet antaga, att moderna kvinnor gärna skola ägna en stund till att taga kännedom om en kvinna, som redan för mer än tvenne århundraden sedan häfdade individualitetens kraf i strid mot konvensansens bud, mot släktingars och vänners välmenta råd och fullgjorde en så betydelsefull lifsgärning, att hon lönades både med hängifven beundran och bittert hat och långa tider måste förmäktas innanför Bastiljens dystra fängelsemurar. För den kritiske läsaren bär m:me Guyons historia också vittne om den tragiska känslokonflikt, som så lätt inträffar, när en viljestark kvinna ej vill lefva blott för hemmets och familjelifvets plikter, ej vill tänka och känna endast såsom det enligt häfdvunnen sed höfves den älskande, uppoffrande makan och modern, utan tränar efter det stora vidtfamnande kallet att tjäna hela nationen och mänskligheten. Hur mycken uppoffring kostar det ej af den egna bekvämligheten, kanske också af vänners och anhörigas trefnad och lycka att höra till dem som bryta nya banor och gå i spetsen för de ofta välsignelsebringande men af den stora massan ännu oförstådda idéerna!

Jeanne Marie Bouières de la Mothe föddes den 13 april 1648 i den franska staden Montargis, såsom dotter af förnäma och förmögna föräldrar. Både hennes far och mor hade stora religiösa intressen, och flere gånger sände de sin vackra och begåfvade dotter för längre eller kortare tid till olika kloster för att hon där skulle få sin uppfostran. Innanför klostrets fridlysta murar hörde den lilla flickan många djupsinniga religiösa samtal, som gjorde starkt intryck på hennes mottagliga barnasinne. Hon läste fantastiska helgonlegender och martyrhistorier; egendomligt nog för den katolska tidens förhållanden fick hon också tillfälle att läsa bibeln på egen hand. En gång fann hon den heliga boken kvarglömd i det rum, där hon för tillfället vistades och grep sig an med att läsa den från pärm till pärm. Snart blef hon alldeles hänförd och kunde tillbringa hela dagar med att ensam studera den och lära långa stycken utantill.

Jeannes föräldrar tyckas aldrig ha tänkt på att gifva sin dotter någon egentligt planmässig uppfostran. Tidtals vistades hon i olika kloster, tidtals i det förfinade föräldrahemmet. Naturligtvis måste dessa ombyten af vistelseort och tankeatmotsfär utöfva stort inflytande på Jeannes karaktärsdaning. Samma flicka, som somliga tider bad brinnande böner, plågade sin kropp med späkningar och drömde om att blifva martyr för Guds rike, läste under andra perioder med förtjusning världsliga romaner; hon glädde sig öfver sitt fagra utseende, öfver alla de estetiska och intellektuella intressen som hyllades i föräldrahemmet. — I den själfbiografi hon sedermera författade säger hon att under barndomen och de första ungdomsåren kämpade Gud och världen om att taga hennes själ i besittning.

1663 flyttade familjen de la Mothe för en tid till Paris, och där, i världsstadens oro blef den unga Jeanne helt upptagen af sällskapslifvet. Hon var lång och välvuxen, hade strålande ögon och fina regelbundna drag samt en ofantlig lätthet för att konversera på ett underhållande sätt, och hon gjorde genast mycken lycka i Paris eleganta värld. Redan vid 14, 15 års ålder hade hon flere förmånliga giftermålsanbud, men enligt tidens och landets sed skulle icke den unga flickan själf utan hennes far bestämma valet af make, och det gjordes upp att Jeanne skulle ingå äktenskap med den rike men sjuklige affärsmannen Jacques Guyon. Hon lärde ej känna sin blifvande man förr än några få dagar före bröllopet och utan att tillåtas taga kännedom om hvad äkten-

skapskontraktet innehöll, undertecknade hon detsamma den 28 januari 1664. Ganska kort tid därefter fyllde hon sitt sextonde år; hennes man var då 38 år och så klen att han nästan ständigt måste ha en sjuksköterska i sin närhet.

Under de år Jeanne de la Mothe vistats i fädernehemmet hade lifvet förefallit henne ljuft och lätt att lefva, men giftermålet bredde med ens en djup slagskugga öfver hela tillvaron. Hos föräldrarna hade man blicken öppen för intellektuella och estetiska intressen, man satte värde på ett älskvärdt umgänges-sätt och Jeanne hade där blifvit van att alltid bemötas med ömhet, ja, med beundran. I mannens hem var däremot allt helt annorlunda. Där älskade man icke konst och förfining, där talades blott om pengar och sparsamhet och allt som hörde till prosan i lifvet. Den unga frun måste dagligen vara tillsammans med en trätgirig svärmoder och mannens sjuksköterska; och dessa båda illasinnade kvinnor klandrade ständigt både hennes tal och hennes handlingar. Ej håller egde hon något verkligt stöd i mannen, som visserligen ibland tycktes vara lidelsefullt förälskad i sin vackra maka, men dessemellan behandlade henne högeligen ovänligt och lyssnade med villigt öra till moderns och sjuksköterskans förtal.

Under årens lopp fick Jeanne Guyon flera barn, och dessa gäfvo ju hennes lif i någon mån rikare innehåll, men svärmoderns elakhet åstadkom förvecklingar och inblandning i barnens uppfostran, hvilket naturligtvis bidrog till att minska den ungas modersglädje. Döden började också snart att sköfla inom kretsen af de anhöriga som hon älskade, och många år hade ej förflutit efter Jeanne Guyons giftermål förrän hon kände sig nästan utan fäste på jorden. Då började hon åter att med stort intresse läsa religiösa böcker och att flitigt gå i kyrkan; när jordisk glädje, jordisk kärlek syntes henne vacklande och förgänglig, tränade hon alltmer efter innerlig gemenskap med Gud.

* * *

Så inföll den 22 juli 1668, den dag som hon sedermera alltid betraktade som sin stora omvändelses dag. Med ens vorsorg och tvifvel försvunna, hon kände en ljufvig frid i sitt inre och hela lifvet tedde sig för henne i ett nytt och renare ljus. Hon skrifer härom i sin själfbiografi: »Kärleken till Gud upp-

tog mitt hjärta så oafbrutet och med sådan styrka, att det var ganska svårt för mig att tänka på någonting annat. Intet annat tycktes mig värdt min uppmärksamhet. Min själ var så utslutande upptagen af Gud, att mina ögon och öron tycktes tillsluta sig för yttre föremål och lämna själen åt det utslutande inflytandet af den inre dragningen».

Inför den stora uppenbarelsen af Guds kärlek och tillvarons sanna mening som m:me Guyon naturligtvis trodde sig finna under sitt nya sinnestillstånd, förlorade jordiska sorger och fröjder i betydendet, och hon beslöt att utan knot fullgöra Guds vilja om den pålade henne än så tunga kors. Hon skrifer själf: »För alltid bjöd jag farväl åt det sällskapslif hvori jag deltagit, skådespel och förströelser, dans, onyttiga promenader och lustfärder. De tidsfördrif och förluster, hvilka af världen berömdes så mycket och aktades så högt, föreföllo mig nu till den grad tråkiga och fadda, att jag förvånades öfver att någonsin ha kunnat vara road af dem».

Hon tänkte ej längre på att roa sig och njuta af lifvet; hon ville endast fullgöra sin plikt och lindra nöd och lidande, hvarhålst det blef henne möjligt. Hon använde mycket tid och penningar till att bistå fattiga och sjuka; särskildt intresserade det henne att skaffa medellösa unga flickor ett hederligt lefvebröd så att de skulle undgå frestelsen att offra heder och frihet för nöds skull. M:me Guyons storartade välgörenhet väckte mycken beundran hos hennes meningsfränder, men den åsamkade henne också förföljelse både inom och utom hemmet. Hennes förnäma bekantskaper gjorde sig löjliga öfver en rik och vacker ung kvinna, som afstod från all världslig ära och glädje för att helt hängifva sig åt gudstjänstöfningar och barmhärtighetsverk. Mången klandrade också det sätt hvarpå hon uppfattade sin ställning som maka och mor. Då ansågs ju undergifvenheten som hustruns förnämsta dygd, och Jeanne Guyon visade tydligt att hon i många afseenden satte det egna samvetets bud högre än makens och svärmoderns uttryckliga önskan. Hur ofta blef ej Guyon förbittrad, när han märkte, att Jeanne tycktes döf och likgiltig för det samtal som fördes i familjekretsen, när hon promenerade i trädgården och ej visste om blommorna doftade, om träden dignade under mognade frukter, emedan hela hennes tankekraft var koncentrerad kring Gud och himmelska ting! Då var det med bittert vemod den sjuklige Guyon anmärkte att hans hustru ej längre älskade sin herre och man, hon älskade endast Gud.

I självbiografien omnämner m:me Guyon att hon redan ganska kort tid efter sin religiösa pånyttfödelse fick tjänstgöra som Guds redskap till att omvända andra människor från syndens väg, och när hon träffade samman med personer som enligt hennes mening voro i behof af religiös ledning, uppförde hon sig som den där har makt öfver vacklande människosinnen, hon gaf råd, hon uppmuntrade, hon bestraffade felsteg. Ibland kände Guyon liksom så många andra människor nästan en helig vördnad för den unga kvinnan. Han imponerades af hennes viljestyrka, men hans manliga härsklustnad och egandebegär uppreste sig i harm mot det oomtvistliga faktum att Jeanne Guyon till stor del gick sin egen väg, och när hon någon gång tagit del i ett världsligt nöje, ansåg hon sig ha begått en svår synd och tiggde Gud om förlåtelse.

Motstånd inom och utom hemmet kunde icke det minsta afskräcka denna kraftiga natur från att handla så som hon ansåg rätt; i stället stärktes hon alltmer i sin föresats att helt invigas till Guds tjänarinna, och hon beslöt att följa det råd hon fått af sin fromma vän priorinnan Geneviève Granger samt underteckna en skrifvelse belysande hennes religiösa tillstånd. Denna egenomliga akt försiggick den 22 juli 1670. M:ma Guyon högtidlighöll dagen med allmosor och gudstjänstfirande och undertecknade äfven följande urkund författad af Geneviève Granger:

»Från denna stund tager jag Jesus Kristus till min. Jag lofvar att mottaga honom såsom min make. Och fastän ovärdig öfverlämnar jag mig åt honom att vara hans brud. I detta äkten-
skap af ande med ande begär jag af honom, att jag måtte vara ens till sinnes med honom — ödmjuk, ren, intet i mig själf och med honom förenad i Guds vilja. Och såsom förpliktad att vara hans, mottager jag såsom en del af min giftorätt samma frestelser och sorger, kors och förakt, hvilka vederforos honom.

Jeanne M. B. de la Mothe Guyon.»

Sedan m:me Guyon fullgjort detta, kände hon stor inre frid och hade en förnimmelse af helig invigning till både kropp och själ.

Ganska kort tid därefter sattes hennes själstyrka på ett stort prof. Hon insjuknade nämligen i kopporna, ett af den tidens svåraste gissel, och hon förstod att de fula ärrn skulle alldeles förstöra hennes hy och därigenom taga bort en stor del af hennes så mycket beundrade skönhet. Detta störde emellertid ej alls hennes sinneslugn, och när hon fick anvisning på en salfva som ansågs ha en underbart helande verkan på kopparr, nekade hon

efter någon tvekan att begagna sig däraf. Hon trodde, att det var Gud själf som slagit henne med sjukdom och tagit bort hennes skönhet för att helt göra henne till sin egendom och hon ville därför ej på något sätt minska kraften af det frälsningsmedel Gud tillsändt henne. Så fort hennes krafter tilläto, visade hon sitt vanställda ansikte ute bland människor; hon ville bli sedd såsom den af Guds hand slagna, för bekanta och obekanta ville hon vittna om sin tacksamhet för slaget. — Med lika stor resignation såg hon också en af sina söner ryckas bort af samma hemska sjukdom.

Själstyrka var hela lifvet igenom ett af de utmärkande dragen hos denna egendomliga kvinna. Den yttrade sig än som en fullständig likgiltighet för världsliga angelägenheter och fördelar, än som en utomordentlig praktisk duglighet, när hon kände det vara Guds vilja, att hon skulle taga del af Marthas bekymmer. Hennes biografer ha häpnat öfver att hon, som den ena dagen var så borta i drömmarnas värld, att hon ej märkte vårens spirande lif, den andra dagen helt plötsligt kunde förstå affärsförhållanden och lagparagrafer. Det hände till och med en gång, att hon blef sin affärsvane makes stöd och rådgifvare vid en synnerligen obehaglig och invecklad rättegångsförhandling. Hon var aldrig stolt öfver denna spontana praktiska duglighet och ansåg den blott som en god gåfva af Gud, en gåfva liksom sinnet för bön och fromma betraktelser. Småningom kom hon alltmer och mer till den uppfattningen, att hon var en af Gud särskildt inspirerad och benådad varelse, kallad till någon mission i Guds rikes tjänst, och när hon reagerade mot häfdyunnet tänkesätt eller hämmande familjeband trodde hon aldrig, att det var hennes skapande intelligens och starka vilja som togo ut sin rätt, utan det var Guds uttryckliga maning att hon skulle handla just så och ej annorlunda.

Ebba Lindencrona.



Bergstigen.

*Din arm är stark, din hand är sval,
din gång är fast i mjuk sandal,
och stigen framåt, brant och smal,
du går och ser ej åter.*

*Men jag mot klippans skarpa språng
mig böjer ned och lyss en gång
ännu till dalens undersång,
till dalens toner alla.*

*En flik af blått med guld uppå,
du solskensguld, du sagoblå...
I vinden skälfva popplar grå
och alla björkar susa.*

*Men du går framåt, glömsk af allt.
Mot gråa klippan klart och kallt
jag ser den glida din gestalt
i enkelt lugna linjer.*

*Hvad gaf din fot dess säkra takt,
din arm dess kraft, din blick dess makt?
Vid minnets graf jag håller vakt,
och du, du går till handling.*

Kerstin Hård af Segerstad.

Den svenska kvinnan i vetenskaplig belysning.

I.

Die Frauenfrage. *Eine ökonomisch-soziologische Untersuchung unter specieller Berücksichtigung des schwedischen Bürgertums* von dr. Elon Wilmark.

Kvinnofrågan ämne för en doktorsafhandling! Den svenska kvinnofrågan till! Det låter förbluffande men är icke desto mindre sant. Beviset därför läses här ofvan i namnet på en skrift, i kraft af hvilken författaren förvärfvat sig doktorstuteln. Att det icke varit vid något af våra egna universitet, utan vid ett tyskt — nämligen Heidelberg, — denna enastående tes försvarats, framgår för öfrigt af den långa och segslitna rubriken.

Jag känner ej anledningen hvarför författaren, ehuru svensk till börd, gått öfver ån efter vatten, hvarför han hämtat den akademiska lagern i das grosse Vaterland i stället för vid Fyris strand eller under Lundagårds träd; möjligen har han trott sig finna större sympati för sina satser i det social-filosofiskt tränade Tyskland än i vårt efterblifna land, eller ock har han föredragit ett disputationssceremoniel utan en generande tredje opponent. Alltnog, det är inför ett tyskt auditorium han med den olycksfödda svenska kvinnan som åskådningsmaterial utvecklat sitt ofelbara system till kvinnoproblemets lösning, och det är på tyskt språk afhandlingen är affattad. Äfven en svensk tolkning af arbetet, verkställd af förf. själf, föreligger i en serie artiklar i en Norrlandstidning, men då denna hans framställning, beröfvad det främmande språkets skyddande förklädnad, helt och hållet saknar den lilla nimbus af vetenskaplig vederhäftighet som omstrålar den tyska texten, gör jag nog så väl författare som läsare den största tjänsten att uteslutande hålla mig till den senare vid den lilla räfst med dr Wikmarks »undersökning», som jag nu går att företaga.

* * *

Det är obestridligen mycken flit och möda författaren nedlagt på sitt arbete. Det rika material af källskrifter, som står uppräknadt i noterna och som författaren i företalet ifrigt uppmanar

läsaren att ej hoppa öfver, bevisar mångsidigheten af hans studier. Och ur hela detta bråte af siffror, statistiska tabeller, notiser, citat och utdrag ur social-vetenskapliga arbeten från skilda länder har författaren lyckats gräfvat upp den vises sten, d. v. s. hvad han menar med »kvinnoproblemets kärnpunkt» eller med andra ord: »Orsaken hvarför kvinnorörelsen principiellt lidit skeppsbrott och nödvändigtvis måste göra det».

Men låt oss gå i ordning med frågorna, därvid någorlunda följande den i boken iakttagna kapitelindelningen.

I företalet upplyses man om, att det är universellt, icke ensidigt nationellt »kvinnofrågan» af förf. uppfattats. Att Sverige hålles fram som förevisningsmaterial har skett, emedan det erbjuder de lyckligaste förutsättningar för en undersökning af detta slag, vårt land med dess lugna och följdriktiga utveckling är, menar han, typiskt för hela den borgerliga kvinnorörelsens så väl framsteg som nederlag; blott i enstaka fall således kan resultatet hänföras till något för Sverige ensamt gällande. Allt ifrån starten påkallar alltså författaren en världspubliks uppmärksamhet.

Efter en kortfattad exposé af den svenska kvinnofrågas förhistoria lämnas oss en i sina detaljer ganska korrekt öfversikt af rörelsens utveckling och fortgång. Bockar förekomma dock här och hvar, såsom upplysningen om att Tekniska högskolan år 1873 öppnats för kvinnor — som bekant är det blott såsom extra elever skolan mottager kvinliga lärjungar —; äfvenså att kvinnor sedan 1865 med samma rang och löneförmåner som sina manliga kamrater äga tillträde till lärarplatser vid Högre lärarinneseminariet — detta är *icke* förhållandet, lärare vid seminariet med lektors och adjunkts värdighet äro endast män och skillnaden i lön är högst betydlig.

Men med dylika små faktiska fel får man ej vara så noga. Betänkligare bli de prof på konstruktionsförmåga som redan i den historiska öfversikten möta läsaren. Så konstaterar författaren, och säkerligen till fackmänniskornas stora förvåning, »att *samskolan* blifvit den svenska kvinnorörelsens älsklingsbarn». Och hvarför? Jo, emedan den baktanken ligger under: »vi ska minsann visa hvad våra flickor duga till!» — En ännu större fantasirikedom visar han på ett annat ställe, då prästståndets motvilja för alla slags kvinnoreformer kommer på tal. Och ändå, utropar författaren, »envisas man inom kvinnorörelsen att tro, att vår religionslära skaffat den svenska kvinnan en bättre ställning! Ja,

ett par af de starkare andarna har gjort, att denna tro kommit att höra till goda tonen inom ifrågavarande kretsar. Därigenom har rörelsen blifvit *hoffähig* (!).»

Samtidigt öfverraskas man dock af en del erkännande, ja rent af välvilliga uttalanden om vårt kvinnosaksarbete. Så säger författaren sig ha funnit, att detsamma icke fördjudat sig i bagatteller, hvilket i en del andra länder kastar löje öfver kvinnornas sträfvanden; de svenska kvinnorna ha inte varit så förmätna att de trott sig vara »sig själfva nog», utan ha förstått vinna männen för sin sak, däraf orsaken till dennas framgång; vidare — och detta är ju ett stort medgifvande af en representant för det starkare könet — ha de ej försyndat sig mot skönhetslagarna, tvärtom, Sverige erbjuder i det afseendet den öfriga världen ett uppbyggligt och lärorikt exempel.

Sedan författaren sålunda med ett visst vänligt gillande följt den svenska kvinnan på hennes utvecklingsväg, underkänner han henne alldeles då det gäller hennes arbetes resultat. Detta har, vitsordar han, varit förtjänstfullt, till dels godt, men det bär i sig själf fröet till misslyckande. Redan under kvinnorörelsens guldålder, 80-talet, då på den af kvinnovänliga statsmän och lagstiftare beredda jordmånen, emancipationen skrider »mogen och målmedveten framåt med egen kraft», kastar reaktionen sin slagskugga öfver dess ljusa väg. Strindberg—titanen, den svenske Faust, mättar riktiga klubbslag mot det framstormande kvinnogardet och tillropar detsamma, »med det stora geniets hela ensidighet», ett halt! »Men hans, (Strindbergs), rika, ofta nästan dämoniska lidelsefullhet och de svenska kvinnosakskvinnornas kloka själfmedvetenhet ha aldrig kunnat förstå hvarandra» — (Tacka för det, herr doktor!) En Strindberg, en Brandes, en Nordau och en Bebel till trots lider emellertid emancipationen med dess praktiska sträfvanden intet afbräck; tiden för den stora revolutionen är ännu ej mogen.

Men kvinnorörelsens adepter ha — alltjämt är det direkta citat ur boken — vissa karaktärsdrag gemensamt med Bourbonerna, de ha ej låtit varna sig af dessa den första reaktionens profeter, de ha ej velat lära sig »att moralen icke är liktydig med den bestående moralen, utan i många fall precis det motsatta», så ha de råkat i oundviklig konflikt med den nya tiden — och vi stå inför den andra reaktionen: *feminismen*. Känsloreligionens æra har brutit in öfver vår kvinnovärld. Med mycken

ifver delger förf. när han kommit så långt, några af de vitnesbörd om sitt köns intellektuella och moraliska undermålighet, som afgifvits af Ellen Key, »feminismens förnämsta förkämpe i Sverige och i hela Europa» — ty, menar han, »af sina egna skall man höra det».

Feministerna böra dock ej förhäfva sig. Herr Wikmark tror lika litet på att »feminismens moral» skall eröfra världen som att emancipationens förståndsteori gjort det. Det gamla gardet måste visserligen dö när de rättsliga förhållandena reglerats, — (af allt att döma ha vi således rätt långt dit ännu) — men de andras, feministernas, öde skall slutligen ej gestalta sig annorlunda; och så slutar den historiska utredningen med en profetisk blick in i en dimhöljd framtid, då en ny mänsklighet, sammansatt af en elitkår själsaristokrater, bestående af män och kvinnor — ja, kvinnorna få verkligen komma med! — skall besitta jorden.

* * *

Men lösningen? Kvinnoproblemets kärna? Den kommer naturligtvis som en clou på slutet, sedan densamma förberedts i tvenne digra, med sifferstabeller späckade kapitel.

Att i detalj genomgå dessa kan ej här komma i fråga, det skulle föra oss för långt och förutsätter en kontrollering af hela det vidlyftiga statistiska bagage, som finnes uppstapladt på dessa till ett par hundratal uppgående sidor. Man bör ju antaga, att förf. håller sig på en så väl undersökt och beredd mark, att hans pålitlighet som forskare, så vidt det gäller anförandet af källskrifterna, icke bör sättas i tvifvel. Så finner man, tabellariskt åskådliggjordt, en undersökning af »de inre orsakerna till den svenska kvinnorörelsen»: befolkningsförhållanden, dödlighetsprocenten, kvinnornas öfvertalighet, hemarbetets uppgående i fabriksarbetet, giftermålsfrekvensens aftagande o. s. v., dessutom en mycket dryg afdelning ägnad åt »kvinnan inom förvärfslifvet», medtagande de olika banor, där den kvinliga arbetskraften, för så vidt den tillhör de *borgerliga* kvinnorna, funnit användning.

Men om man tager förf:s sifferuppgifter på god tro och ägnar det synbarligen ganska aktningvärda arbete, som nedlagts på dess samlande, sitt erkännande, inge de randanmärkingar och slutledningar, hvarmed han så rikligt späckat sin statistiska framställning, ej i samma grad vårt förtroende. Eller skulle det endast

vara den kvinliga fåfängan, sårad af att ha sett vår inkompetens i alla stycken bragt i bevis, som hindrar en läsarinna från att beundra den vetenskapliga oväld, hvarmed förf. här behandlar sin uppgift? I synnerhet i den tredje afdelningen, då kvinnoarbetet kommer på tal, får den manliga fantasien en flykt, som man väl sällan finner i en vetenskaplig afhandling. Utan några kommentarier skall jag här anföra några af konklusionerna.

Frågan rör sig om kvinnans äktenskapsmöjligheter i förhållande till yrkesarbetet. Därom heter det sid. 113: »Det är tydligt, att när yrkesutöfvandet endast fattas som ett stadium på vägen till äktenskapet, väljer man helst ett yrke, som fordrar ringa utbildning. Blott så förklaras den utomordentligt ringa tillslutning af kvinnor inom de högre studierna. De akademiska drufvorna hänga i Sverige för högt».

Vi äro vid folkskoleväsendet, sid. 125. Här måste förf. konstatera att kvinnan eröfrat landet. Inom loppet af fyra decennier har hon kommit därhän, att $\frac{2}{3}$ af hela folkskolepersonalen består af kvinnor. Alltså obestridligen en seger. Han soulagerar dock den manliga själfkänslan med följande särdeles väl motiverade reflexion: »Och detta har hon (folkskolelärarinnan) åstadkommit utan att Fredrika-Bremer-Förbundet slagit på den stora trumman för henne. Endast tid efter annan ägnades henne en vänlig sidoblick, såsom när ifrån Finland ett eko skallade öfver hafvet och förkunnade huru hjältomodigt därstädes damer tillhörande goda, ja de bästa familjer gingo ut till landsbygden såsom folkskollärarinnor.»

För öfrigt är vår doktor aldrig särdeles nådig mot det stackars förbundet. Han vill synbarligen visa att den tacksamhetskuld, hvori han står till dess byråföreståndarinna och publikationer för en rätt stor procent af de begagnade upplysningarna, icke förvillat hans klara manliga omdöme. Förbundets enquête öfver »kontors- och butikbiträdenas ställning» ger förf. i synnerhet anledning att pröfva sin kvickhet på dess bekostnad. Förbundet och organisationstanken! Hvilken komisk sammansättning! Aldrig hade »offentliggörandet af ifrågavarande enquête sett dagens ljus om ej Förbundet tvingats därtill af sin hederskänsla!»

Som ett prof på den ton och stil, som anses lämplig använda i en s. k. *lörd* afhandling, må här anföras hvad förf. vidare yttrar i samma ämne. Hela enquëten resulterar, säger han, i ett onödigt svartmåleri och man förlorar sig i fraser. »Orsaken där-

till är, att *en* fröken utdelat och insamlat frågeformulären och en *annan* fröken bearbetat materialet med juridisk hjälp — naturligtvis! Så har det händt, att till följd af okunnighet beträffande det egna högst heterogena materialet, bearbetarna kommit till den slutledningen, att t. ex. biträdenas toalett icke står i något förhållande till deras inkomster. — Tänka de därvid mårto på bageribiträdena, smörförsäljerskorna eller biträdena i en klosettfabrik? Eller kanske på den tredjedel af de tillfrågade som uppstår lön in natura? — Ej heller fattas principalen, som beträffande de påpekade missförhållandena med 'en betecknande axelryckning' svarar: 'De ha ju natten att förtjäna på.' »Det är något besynnerligt med denna arbetsgifvare», avslutar förf. sitt lilla skämtsamma inlägg, »om man skall tro kvinnosaksorganen. Han är till finnandes i Berlin, London, Stockholm, Moskva och Santa Cruz och har representanter i alla mellanliggande länder.» (Hur träffar ej här förf. hufvudet på spiken!)

Men icke endast det organiserade kvinnosaksarbetet, representeradt af Fredrika-Bremer-Förbundet, har vägt och befunnits för lätt, på alla områden af kvinlig verksamhet, på alla af kvinnor beslagtagna banor konstateras samma ovederhäftighet i fråga om det presterade arbetet. När som t. ex. inom lärarkallet det ej kan förnekas att kvinnan åstadkommit åtskilligt af värde, motväges detta, enligt de muntliga upplysningar dr W. erhållit från kompetent auktoritet, af hennes brist på intresse för sina lärjungar och hennes brist på »moderlighet» — »emancipationens moderna slagord» påstår förf. — detsamma gäller sjuksköterskekallet. Hvarför har inom detta fack kvinnan visat sig mer användbar än mannen? Svaret låter ej vänta på sig: »Emedan hon är så mycket mer okänslig för mänskligt lidande».

Om i fråga om sådant, hvilket »sedan ålder varit kvinnors göra», hon i det stora hela misslyckats, är detta naturligtvis mycket mer fallet inom förvärfsgrenar, som göra intrång på mannens gebiet. Kvinnan i posten, telegrafan, järnvägen, i bankerna få af herr Wikmark idel underbetyg. Att de bifogade tabellariska intygen ofta bevisa motsatsen generar ej denna oförfärade sanningsökare. Hvarför utmynnade t. ex. en enquête sådan som den, hvilken för några år sedan företogs för att utröna lämpligheten af den kvinliga arbetskraften inom postverket, i en vacker orlofsedel för postkvinnorna? Jo, har herr W. uppdragat, »emedan man glömt

att undersöka släkt- och vänskapsförbindelsen mellan de tillfrågade förmännen och dessas kvinliga assistenter».

Med förkrossande ironi behandlas också alla kvinliga försök att häfda könets ära och »Dagny» i sin ringhet blir ej håller glömd. Att man från kvinnosakshåll fördristar sig till att som skäl för en del missförhållanden inom arbetsmarknaden och annorstädes framdraga, inte uteslutande kvinlig inkompetens utan brister i systemet, väcker förf:s löje. Det föråldrade talet om lagens orättvisa mot kvinnan, om olika arbetsfördelning och bildningstillfällen för könen torde man kommit öfver, menar han. »På ett sedan årtusenden fortgående undertryckande och dylika löjligheter», behöfver man numera ej spilla några ord.

Det skulle ju vara frestande att följa förf. steg för steg på hans upptäcktsfärd i kvinnornas värld, men sanningen att säga, ju längre han fördjupar sig i kvinnoproblemets irrgångar, ju svårare blir det att hålla jämna steg med honom. Småningom brister den ledtråd som förbinder kvinnofrågan med den sociala utvecklingen i allmänhet och den står där isolerad som ett utslag af kvinlig fåfänga och kvinlig oförnöjdhet i förening, ingenting annat. Hör hvad förf. själf på det för honom egna kärnfulla språket säger för att styrka denna ej alldeles splitternya teori:

»Bland ett otal af frågor uppstår också kvinnofrågan, som åter fördelar sig i en hel räkka af olika frågor. Här känna damer, tillhörande den högsta societeten, omgifna af mindre stjärnor af ända till 24:de storleken, liksom de flesta härskande dynastier, en inre maning att blifva sedda och älskade af 'folket' och af sig själfva; de anordna välgörenhetsbasarer, öppna permanenta utställningar af finare handarbeten och bekämpa den offentliga osedligheten och den hvita slafhandeln». Och vidare: »Här upptäcka inom den högre bourgeoisin, där det finns något att ärfva, kommerserådsdöttrar och deras mödrar m. fl., att den gifta kvinnans äganderätt är orättvis och osäker; här fordra kvinliga anhöriga till män inom liberala ämbeten och deras gelikar samma frihet och frikostighet vid den kvinliga undervisningen som vid den manliga; här fordra damer, tillhörande 'intelligenen', i samklang med likatänkande politici och publicister, allmän rättslig och politisk likställighet med mannen; här fordra öfvermognas gamla jungfrur tillika med andra idealister prostitutionens och den manliga moralens afskaffande» o. s. v.

Så långt vår värda doktor. Låt oss lämna honom här, »vid

den punkten i dramat», för att tala med hans egna ord, »där kvinnorörelsen riktar dolken mot sitt eget bröst». Tills vidare må han vara i okvald besittning af stridsfältet. Men vi förbehålla oss att återkomma i ett följande häfte.

L. D—n.



Litteratur.

Det gamla huset af Gustaf Janson.

Säkert har det hänt mer än en fantasimänniska, att en gammaldags anspråkslös byggnad, som liksom dröjt sig kvar mellan skrytsamma och stillösa hyreskaserner, bragt hennes fantasi i svallning. Gengångaren från en svunnen tid tyckes ovillkorligen sitta inne med en historia, ett stycke roman, och man kan öfverraska sig med att liksom spörja de stumma väggarna hvilka människoöden, som genomlevvats eller kanske just i dag fullbordas inom dem.

Vår unge författare Gustaf Janson, som redan genom föregående arbeten fäst uppmärksamheten vid sitt namn, har just på detta sätt fångslats af ett gammaldags hus midt i det moderna Stockholm, och med diktarens inre syn har han skådat dess skiftande öden, dem han täljer oss i en rad brokiga bilder. Vi gå tillbaka så där en fyrtiofem år i tiden och få vara med om hur ett ungt lyckligt par i vårsol och högtidsstämning korar det till sitt blifvande hem och tager det i arf af dess gamla ägare, hvilkas alla minnen, glada och sorgsna, sedan många år rymts inom dess murar. Det är ett uppslag, så fullt af lif och kraft, att man formligen njuter däraf, och alla personerna i dessa inledningskapitel stå lifs lefvande inför oss med en stark fläkt af det »gamla Stockholm», som vi lärt känna genom August Blanche m. fl.

Så flytta de unga in i sitt nya hem och få sin egen historia. Barnen komma till världen och det »gamla huset» blir skådeplatsen för nya fröjder, men ännu flera sorger. Bokens första del har hufvudsakligen rört sig om fars och mors historia, men så småningom koncentrerar sig intresset kring Sven Malm junior, nutidsmänniskan med det drömmande och veka temperamentet, hvilken ständigt grubblar öfver de sociala problemen, men är för svag och trött att reda ut de trassliga härfvorna och till sist krossas af det mörka och ofattliga, som han stirrat sig blind på.

»Det gamla huset» är en bok, som har mycket att berätta oss. Den är stor till omfånget; nära 500 sidor, och det är en sprudlande fantasi, som här fört pennan. Jag vill icke säga att

allt som står här är af samma värde, det är tvärtom ett mycket ojämnt och delvis ganska omoget arbete. Det finns åtskilliga ställen, där förf:s inbillningskraft rent af skenat af med honom till men för bokens intryck af trovärdighet. Episoden med Margit, som i barndomen fått halfva ansiktet vanställdt af ett brännsår och ständigt sitter i sitt fönster med den undersköna sparade hälften af ansiktet vänt åt gatan, och som faller död till golvet, när den unge man, som förälskat sig i profilen, vid närmare påseende ryggat tillbaka för flickan själf, är alltför fantastisk och skulle bättre höra hemma i en rafflande följetong än i denna talangfulla bok.

Men om än excentriciteter af detta slag störa den njutning man annars erfar af boken, blir likväl totalintrycket att den står ett godt stycke framom de flesta af dagens skönlitterära alster. Den rymmer nämligen så mycken kraft och friskhet, så mycken värme och ungdomlig charm och så många prof på en mindre vanlig skildringskonst, att den intager en plats för sig och helt visst är en af de böcker som man ej fort glömmar. Och just den pietetsfyllda stämning af svunna tiders lif och varsamt skrinlagda minnen, som fångslat förf. själf, har han lyckats meddela åt läsaren på ett fångslande och öfvertygande sätt.

F. E.

* * *

Ur det verkliga lifvet af *J. Blicher-Clausen*.

Såsom bekant är fru Blicher-Clausen en mycket populär författarinna, hennes böcker »gå» förträffligt, och t. o. m. de svenska tolkningarna af vissa bland dem ha kommit ut i tredje och fjärde upplagorna. En sådan popularitet lockar ofta författare att, som det heter, »städa skrifbordslådorna» och »lave» en bok af det som egentligen är litet för tunnt att rymmas mellan två pärmar. Man tar kanske reda på ett par små bitar, som stått införda i någon tidskrift för ett eller annat år sedan, det är inte så värst mycket med det, men det bär i alla fall det kända namnet, som drar publiken.

Om anmeldaren inte misstager sig, har föreliggande bok kommit till ungefär på det sättet: som ett slags mellanstick, när intet mera betydande varit i görningen. Den svenska upplagan åtminstone bär prägel af en för tillfället gjord hopstufning. Boken börjar med en ledigt skriven lefnadsteckning öfver fru Blicher-Clausen, författad af hennes öfversättarinna och entusiastiska beundrarinna fru Elisabeth Kuylenstierna-Wenster och försedd med flera porträtter och illustrationer. Följer så en berättelse från Fiésole, kallad »Frater Giovanni». Den lilla novellen är skriven med samma verv och lif, som i allmänhet kännetecknar fru Blicher-Clausens prosa, och vittnar om en varm kärlek till Södern och en stark tro på lifvet. Men om den precis passar in under rubriken

»Ur *verkliga* lifvet», vet jag däremot ej och skulle knappast tro det. Visst är hjältinnan amerikanska, och dessa äro ju mindre bundna af hänsyn än vi andra, men t. o. m. bland det fria Amerikas döttrar torde det mera sällan hända att en ung dam utan spår till betänkligheter öfvertalar en franciskanermunk att bryta sitt klosterlöfte och sin ed till en döende mor för att följa henne — naturligtvis med »kärlekens och lifvets rätt», som har fått monopol på att trampa all annan rätt under fötterna.

Den andra berättelsen heter »Stortjufven», men den är inte ett stycke detektivroman, som jag nästan var rädd för, utan den stortjuf det här är fråga om är helt enkelt det smygande förtalet, som stjälar ifrån människor hvad som är mera värdt än pengar. Historien handlar om en infernaliskt elak gammal doktor och en ganska idealisk kollega till honom. Mellan de båda ämbetsbröderna står den gamles fosterdotter, som älskar den unge men får sin lefnadslycka sköflad af sitt odjur till fosterfader. Färgerna äro litet för skarpa för att den åsyftade tendensen riktigt skall göra sig gällande. Vi stora barn ha nu egentligen vuxit ifrån de nattsvarta bofvarna och de snöhvita hjältarna och tycka mer om riktiga människor, som vi kunna känna igen.

Mellanrummet mellan de båda novellerna utfylles af tre små dikter ur samlingen »Gyldenregn». De första två äro små vackra, om än icke särdeles originella bitar af det luftiga behag vi minnas från de intermezzon som förekomma i »Violin». »Du glada slyngelålder» kunde gärna uteslutits, man har svårt att afgöra om originalet eller öfversättningen bär skulden för en del sökta ordvändningar. Ordet »slyngelålder» användes ju också på svenska endast om gossar, här finner man det sammanställt med en »för kort klädning» och bara det är olyckligt.

Det lilla häftet prydes af konstnärliga illustrationer af Erik Henningsen och Louis Moe.

F. E.

* * *

Kvinnans bibliotek.

Från Nils Ander's förlag har Dagnys red. fått sig tillsändt några uppslagsböcker, som gå under det gemensamma namnet *Kvinnans bibliotek* och som äro ämnade att utgöra ett slags rådgifvare i de frågor, som röra hemmets värld. Äfven om man ej hör till vännerna af dessa slags orakelbibliotek, måste det medges, att föreliggande arbete ej saknar sina förtjänster och att det nog i en del hem kan komma att blifva uppskattadt och värderadt.

Första delen: »Fråga mig», handbok för hemmet, red. af A. Rosvall, innefattar en brokig samling af allt möjligt. En axplockning ur innehållsförteckningen visar denna mångfald. *Afdelning I* »Makan» med underafdelningarna: hushållslära, hushållsordning, hemmet, kläderna och deras vård samt hemmets

ekonomi. *Afdelning II* »Moder och barn» talar om barnets fysiska uppfostran, från moderns hafvandenskap till dess barnet är uppväxt och innehåller åtskilliga råd om barnkammaren, barnets diet och sjukvård, olika sjukdomar och olycksfall. Vidare förekommer en afdelning om barnets intellektuella utveckling, öfvergångsperioden, sexuell hygien, gymnastik, kvinlig idrott, sedlighet och erotik, takt och god ton, sällskapslifvet samt juridiska spörsmål. Under allmänna uppsatser falla uppgifter om försäkringsväsende, sjuk-kassor, läkarevård, skolundervisning, filantropiska samfund och kvinnliga statstjänster samt slutligen en del praktiska råd för dagliga lifvet, fläcktabell m. m.

De anvisningar som gifvas, äro i allmänhet sunda och grundade på nya erfarenheter och rön. Särskildt kan ju kapitlet om hemmets vård t. ex. med afseende på renhållning och öfriga sysslor vara till nytta.

Andra delen: »Kockbok för hemmet» af Hanna Kamke är en ganska fullständig och god kokbok, som innehåller, utom själfva matlagningsrecepten, en del lärdomar af vikt och betydelse för hushållet, såsom om kökets och kokkärlens vård, olika födoäm-nens näringsvärde, smältbarhet m. m. samt sjukdiet och vegeta-riska recept.

Matlagningsbeskrifningarna äro omväxlande och en del af dem rätt ovanliga, men recepten borde vara tydligare och nog-grannare. Bestämtdt mått af alla ingredienser borde alltid angifvas och uttrycken »lagom» och »efter smak» ej förekomma. Man saknar den reda och fullständighet i uppställningen som ut-märker t. ex. i Hemmets kokbok, utgifven af Uppsala fackskola.

Tredje delen: »Handbok i varukänedom» af Anders Ros-vall torde blifva till verkligt gagn vid inköp och anskaffande af hvad som hör till ett hem. Den innehåller uppgifter om allt som rör våra födoämnen ur såväl växt- som djurvärlden, väfna-der, toilettmedel, möbler, husgeråd och prydnadsföremål samt där-jämte några råd angående den egna bostaden, dess byggande, träd-gårdsanläggning m. m. Hvarje del utgör ett afslutadt verk för sig.

L. G.

—*—

Föreningsmeddelanden.

En hälsning från »Sorosis», Amerikas förnämsta och äldsta redan år 1868 stiftade kvinnoklubb, har tillställts Förbundet genom en medlem af densamma, Miss Mason, som i somras besökte Stockholm. På denna systerliga hälsning har Förbundets styrelse sändt ett svar, uttryckande den förhoppningen, att »ett fast föreningsband alltid skall vara knutet mellan Sveriges kvinnor och deras systrar på andra sidan Atlanten».

*

Enquëten rörande den kvinliga slöjdundervisningen, som i höst igångsatts af Förbundet, fortgår med all flit, ehuru den ännu, som naturligt är, ej hunnit afslutas. I frågoformulären, som tillskickats alla Sveriges församlingar, anmodas om följande upplysningar: 1) Huru många folkskolor finnes inom edert pastorat? 2) Huru många kvinliga elever hafva dessa skolor inalles? 3) I huru många af folkskolorna lämnas undervisning i kvinlig slöjd? 4) Huru många flickor deltog under nästförflutna termin i den kvinliga slöjdundervisningen? 5) I huru många af folkskolorna bestrides kostnaden för den kvinliga slöjdundervisningen a) af allmänna medel, b) af enskilda personer eller donationer? — Svar på dessa förfrågningar ha redan ingått i stor mängd och den beredvillighet, hvarmed kommunerna tillmötesgått Förbundets anhållan, är en borgen för att undersökningen skall komma att framvisa ett intressant och för frågan betydande resultat.

*

Fröken Ulla Hammarsköld, sedan många år verkande inom förbundsbyråns olika afdelningar, har med innevarande höst, i följd af afflyttning till landsorten, frånträdt sin befattning. Förbundet står i stor tacksamhetsskuld till fröken Hammarsköld för ett nitiskt, pliktroget och i allo godt arbete, och hennes sympatiska personlighet kommer att efterlämna ett stort tomrum inom den kamratkrets, hon så länge tillhört.

*

Unga flickor som tidningskolportörer. Med anledning af ett på senare tid i vår hufvudstad nyinfördt bruk att låta halfvuxna uniformklädda flickor på offentliga platser utbjuda tidningar till salu, har Förbundet tillställt tidningen »Vårt land», i hvilken tjänst de unga kolportörerna äro anställda, en skrifvelse, däri vådorna för ungdomen af ett dylikt handverk framhållas. På denna skrifvelse har »Vårt land» afgifvit ett längre motiveradt svar, innehållande en protest mot de gjorda anmärkningarna, hvilka tidningen anser som fullkomligt opåkallade. Stödjande sig på »en högt aktad prästmans» intyg förklarar tidningen, »att arbetet på intet sätt kan anses vara i sedligt afseende skadligt för flickorna, utan tvärtom i det fallet vida att föredraga framför en hel mängd andra yrken, där unga flickor opåtaldt äro anställda. Det ytterst noggranna, rent af minutiösa sätt, på hvilket de tidningsförsäljande flickorna öfvervakas, har yttermera styrkt tidningen i dess förvisning om det omotiverade i Förbundets inblandning.»

På inbjudan har Förbundets ordförande och sekreterare på ort och ställe inhämtat upplysningar om det berörda förhållandet och däraf framgick, att antalet af de af »Vårt land» anställda flickorna numera inskränkts till sex och att tidningen har för afsikt att genom en mera fast anställning sörja för deras framtid. Härigenom bortfaller i detta fall hufvudanledningen till Förbundets anmärkning. Principiellt står det dock fast, att gatuförsäljerskans yrke är af den art, att det icke verkar höjande på den kvinliga ungdomens moral, och att Förbundet varit i sin fulla rätt, då det sökt uppmärksamma dem det vederbör på sakens vådor. Det är att hoppas att det af »Vårt land» gifna exemplet *icke* måtte mana till efterföljd.

*

Lärarynnorna vid de nya samskolorna, hvilkas ställning genom den nya läroverksreformen i många afseenden kommer att blifva särdeles ogynn- sam, äro föremål för en skrifvelse som Förbundet ställt till »Föreningen af lärarinnor och lärare vid Sveriges högre flickskolor och samskolor». Frågan rör närmast lärarinnornas dispensansökningar för erhållande af fast anställning vid de nya samskolorna. Samtliga sökande ha emellertid endast erhållit rättighet att söka ordinarie befattning vid samskola inom det samhälle de redan tillhöra, en begränsning, som betydligt minskar dess värde. Påpekande detta, uppmanar Förbundets skrifvelse ofvanstående förening att taga saken om hand, då det under det nuvarande öfvergångs- stadiet bör vara af stor betydelse att tillgången på verkligen kompetenta lärarinnor blir tillräcklig samt att de e. o. lärarinnornas ställning vid sam- skolan betryggas.



Hvad menas med socialt arbete?

Öfver denna fråga har nyligen hållits ett föredrag i K. F. U. M:s stora sal af en amerikansk dam, Mrs Cranston, som, på inbjudan af för detta arbete varmt intresserade personer, under några dagar gästade Stockholm. Mrs Cranston, som är bibliotekarie i The Social Institute i New-York och såsom sådan äger rik erfarenhet af det vidtomfattande sociala arbete, som med detta institut som centrum pågår i Förenta sta- terna, lämnade en med talrika skioptikonbilder belyst redogörelse för de olika grenarna af institutets verksamhet. Härmed ett kort referat öfver det innehållsrika föredraget:

Musée social i Paris var den första association som befattade sig med vetenskapliga studier i samhällseliga frågor. Det amerikanska istitu- tet blef det andra i ordningen och stiftades 1898. England, Ryssland och Danmark följde exemplet, och den sedan förlidet år här i Stockholm in- rättade byrån för socialt arbete (C. S. A.) är ett led af samma världs- rörelse, »som binder jordens folk samman i en förening af internationell fred och broderskärlek». Institutet för socialt arbete ha alla samma mål, det att sätta sig in uti och söka förstå orsak och verkan i folkens lif- nationellt, socialt, ekonomiskt, religiöst och moraliskt.

I spetsen för det amerikanska institutet står tel. dr Josiah Strong, en inom den socialt-ekonomiska vetenskapen berömd skriftställare och på olika samhällsområden verksam man; sekreterare och direktör är Dr Tolman. För öfrigt räknar institutet 100 medarbetare bland framstående amerikanska män och kvinnor. Biblioteket — motsvarande C. S. A:s byrå hos oss — är, som föreläserskan uttryckte sig, »arbetets hjärta, det är linsen som i en brännpunkt samlar strålarna af institutets intressen, sik- ten genom hvilket allt passerar, där det nyttiga skiljes från det onyttiga för att ställa det förstnämnda till allmänhetens tjänst». »Social Work» är namnet på institutets två gånger i månaden utkommande tidskrift; »So- cial Progress» heter den af Dr Strong redigerade årsbok, som utsändes

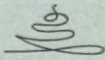
i mars hvarje år; till institutets publikationer hör äfven »The better New-York», en handbok öfver New-Yorks alla institutioner och inrättningar. I stort sedt fördelas verksamheten på två departement, ett för industriellt och ett för socialt reformarbete. Det förstnämnda upptager till behandling de tusen och en frågor, som röra sig om arbete och kapital, skiljedom, fackföreningar, arbetsgifvare, föreningar, truster, löner, arbetstimmar och allt som handlar om arbetarens förhållanden. Departementet för socialt reformarbete behandlar alla öfriga frågor, som komma inom samhällelig företagsamhet, vare sig till godt eller ondt — då »det är lika viktigt att veta hvad man ej bör göra som det man bör göra».

Föreläserskan lämnade därpå en del belysande exempel af institutets verksamhetsområden. Ur den rika förteckningen må här nämnas: de olika sätten att söka lösa bostadsproblemet (förbättrade arbetarebostäder, trädgårdsstäder); arbetet bland ungdomen (barndomstolar, ungdomsklubbar, barnkrubbor, handverksskolor, ferieskolor, emigrantskolor, friluftshem, fria lekplatser); samarbetet med kyrkan; kampen mot krogarna (införande af Göteborgssystemet, nykterhetskaféer, billiga matställen); städernas försköning o. s. v. Industrireformer, eller med andra ord försök att förbättra de förhållanden, under hvilka arbetaren lever, är en af de allra viktigaste punkterna på institutets program. Här synes också mycket ha utträttats för att åstadkomma bättre förhållanden inom fabrikerna; bättre arbetarebostäder och i allo sådana reformer, som tillgodoser arbetarnes så väl moraliska, hygieniska som ekonomiska bästa.

Ofta tages äfven institutet i anspråk för lösande af rättsliga tvistefrågor, och om därtill lägges, att dess erfarenhet esomoftast anlitas då det för ett samhälle gäller att få något allmännyttigt företag igång eller ett missbruk afskaffadt, är här satsen väl tillämplig: »att intet mänskligt är det främmande».

Föredraget, som framfördes på engelska, tolkades på svenska af fröken Cecilia Milow; den här meddelade lilla resumén är stödd på den af fröken Milow oss godhetsfullt tillställda öfversättningen af det amerikanska manuskriptet.

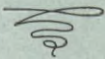
A.-B. Gustaf Holmbloms
Kappaffär



**Största
Specialhus
i
Norden**



I billiga prislägen
stort sortiment



Norrmalmstorg,
Stockholm.

Anmälan.

Dagny utkommer **1905** med **20** häften, utgörande minst **28** tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundet*s byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenkap af »*äntiseptiskt munvatten*» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,
H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

*Fredrika-Bremer-Förbundet*s Sjuksköterskebyrå: *Tunnelgatan 25.*

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.